

ARTA ARGINTULUI LA GETO-DACII DE LA EST DE CARPAȚI. (Repertoriul descoperirilor din secolele XIX-XX)

Liviu Mărghitan

Despre arta prelucrării artistice a argintului în spațiul geo-etnic carpato-danubian al geto-dacilor se poate face afirmația că aceasta s-a autodescoperit. Repertoriul tezaurelor și obiectelor geto-dacice de podoabă lucrate din argint – însumând descoperirile din secolele XIX și XX ale celui de-al II-lea mileniu – totalizează 159 de apariții, care au înregistrat locul în care au ieșit la iveală (denumirea localității), arată că 110 erau aduse la lumină de descoperiri întâmplătoare, numai 49 fiind datorate săpăturilor arheologice sistematice. Pe cuprinsul țării noastre acest gen de descoperiri sunt în prezent pe raza a 34 din județele din României, iar fără astfel de vestigii geto-dacice sunt județele Dâmbovița, Ialomița, Maramureș și Suceava, dar nu este nicidecum exclus ca în viitor să iasă la iveală bijuterii dacice de argint, fie în mod întâmplător, fie prin săpături arheologice.

Chiar și începutul acordării unui interes față de obiectele antice de argint de pe actualul cuprins al patriei noastre s-a datorat tot hazardului. Pe teritoriul adiacent satului Cioara (în prezent Săliștea, județul Alba), în anul 1821 a apărut într-o lucrare gospodărească, ce necesitase săparea unei gropi, un număr apreciabil de obiecte având forme ciudate, lucrate dintr-un metal alb. Acel aspect cu totul bizar al vestigiilor respective a adus descoperirea în atenția autorităților locului, acestea preluând de la descoperitor cam toate piesele pe care le scosese din pământ. Apoi, foruri de autoritate superioare, au preluat tezaurul și au luat inițiativa ca o parte să fie trimise la Viena unde împărații dinastiei de Habsburg înjghebaseră o colecție de antichități (obiectele ce au fost reținute de către înalții funcționari din Zlatna, nu se știe cu precizie câte și de ce tip erau, sunt astăzi dispărute).

Vestea că cei de la tezaurariatul din Zlatna au făcut cadou împăratului niscaiva obiecte curioase, iar acesta le-a inclus în „muzeul” său, se răspândise cu destulă rapiditate pe teritoriul Transilvaniei. Evident că și alți funcționari imperiali au început să privească cu alți ochi descoperirile arheologice ocazionale, spre a trimite și ei la Viena astfel de obiecte, care pentru ei nu însemnă nimic. Și în felul acesta, o serie de descoperiri constând în unele cazuri și din bijuterii confecționate din argint luaseră calea Vienei sau a Budapestei pe tot parcursul secolului al XIX-lea. Evident că la acea vreme nu se cunoștea faptul că respectivele loturi de felurite bijuterii de argint erau de factură geto-dacică.

Spre o astfel de atribuire au condus descoperirile întâmplătoare ce au sporit în Transilvania în cursul multor zeci de ani ce au trecut de la prima apariție „înregistrată”, aceea din anul 1821. Pe la finele secolului al XIX-lea arheologul Francisc Römer a emis părerea că bijuteriile de argint antice ar putea să aparțină unei populații care a trăit pe aceste locuri. Ceva mai târziu, în debutul celui de-al doilea deceniu al secolului XX-lea, arheologul Gabriel Téglaș a mers cu această observație

un pas mai înainte decât antecesorul său, semnalând amănuntul că podoabele de argint antice din Ardeal sunt găsite în niveluri de locuire străveche de epocă anteromană.

Dar, așa cum se cunoaște, cel dintâi studiu metodic și de profunzime științifică a vestigiilor ornamentale din argint apărute în spațiul nord-dunărean, și mai cu seamă în Transilvania, îl datorăm academicianului Vasile Pârvaș. Cu excepționala-i putere de analiză comparată, dublată de-a dreptul impresionant de cunoștințe în materie de antichități la scară continentală, deși dispunea de un număr mic de descoperiri, în jur de 20-25 de astfel de apariții (și în totalitate fiind provenite din descoperiri întâmplătoare), a demonstrat că ele sunt „produsul unei arte caracteristice dacice, ale cărei formă diferă esențial de produsele artei celtice contemporane” (Vasile Pârvaș, *Getica*, 1924, p. 530).

Studierea artei argintului din Dacia anteromană ar fi urmat un curs normal de evoluție științifică, așa cum o începuse Vasile Pârvaș, dacă nu interveneau în istoriografia europeană o serie de distorsiuni determinate de cauze ce nu aveau nici o tangență cu obiectivitatea științifică.

Deteriorarea relațiilor politice dintre România și Ungaria de după primul război mondial au dus la apariția în rândul istoricilor maghiari a unui adevărat curent contestatar al întregului trecut istoric al națiunii române. Pe lângă faptul că se căutau febril elemente doveditoare ale faptului că aria de apariție a poporului român nu se situase pe teritoriul statului actual românesc, sau era contestată simbioza daco-romană, proces istoric în urma căruia a apărut poporul român, s-a trecut și la denigrarea daco-geților, făcând din aceștia nu un popor ci o populație barbară aflată pe o treaptă într-atât de inferioară de evoluție încât ar fi fost imposibilă romanizarea acestora. Unul din argumentele „forte” al istoricilor unguri era acela al imposibilității prezenței în lumea daco-getică a unor preocupări elevate, cum ar fi de exemplu producerea și purtarea de obiecte de podoabă confecționate din metale prețioase.

Școala istorică budapestană și-a amplificat astfel manifestările neștiințifice și vădit partizane antiromânești odată cu acutizarea pretențiilor de redobândire a Transilvaniei, din deceniul al treilea al secolului al XX-lea. În publicații de specialitate, toate având o largă răspândire în lumea științifică europeană, au fost inserate, în limbi de circulație amplă, laborioase articole cu morgă științifică, în care căutau să argumenteze inexistența unei arte a argintului în Dacia preromană. Și-au pus semnătura pe astfel de „făcăături” nume de rezonanță la acea vreme în arheologia continentului nostru, ca Istvan Paulovics, Ianos Harmatta, Elisabeth Patek și Nandor Fetiș.

Replica istoricilor români ai timpului respectiv a fost destul de insignifiantă și nu a constat în replici publicate în periodice de anvergură internațională așa cum erau, spre pildă „*Antiquitas Hungarica*” și „*Acta Archaeologica Academiae Scientiae Hungaricae*”

Dar ceea ce nu au făcut istoricii români au reușit să săvârșească descoperirile arheologice ocazionale sau cele din cadrul săpăturilor sistematice. Și anume, în perioada ce a urmat celui de-al doilea război mondial au ieșit la iveală într-atât de numeroase tezaure și obiecte izolate daco-getice din argint, precum și unelte utilizate la confecționarea bijuteriilor respective, încât polemica începută cu colegii arheologi

maghiari a trebuit să stingă „de la sine”. Bunăoară, în anul 1947 repertoriul tezaurelor și obiectelor de argint daco-getice număra 65 de locuri de proveniență, în anul 1971 se înregistraseră 111 astfel de tezaure, 1976 erau deja 120 de descoperiri, iar în momentul de față, așa cum am arătat sunt aproape 160. Nu mai aducem în discuție și răspândirea acestora în teritoriu, ele lipsind în momentul de față numai din cuprinsul a patru din cele 40 de ale României.

Un câștig științific remarcabil în această chestiune a studierii artei argintului din Dacia de dinaintea cucerii romane l-a avut istoriografia românească din ultimele decenii ale secolului al XX-lea prin atestarea unor asemenea descoperiri în Moldova și în Dobrogea. Prezența bijuteriilor de argint în spațiul est Carpatic este o dovadă a faptului că și asupra acestei întinse zone avusese efect de lege acel monopol regal asupra aurului, măsură ce se preconizează că ar fi fost instituită odată cu apariția statului geto-dac întemeiat de către Burebista, în primul secol al erei în care încă nu existase creștinismul. În consecință se poate conchide că formațiunea statală geto-dacică includea în aria sa, chiar din veacul I a.Chr., și comunitățile de aceeași etnie care supraviețuiseră dincolo de versantul răsăritean al munților Carpați. Până unde se extindea autoritatea regală dacică spre răsărit este deocamdată dificil de apreciat deoarece până în prezent în spațiul transprutean studierea prin săpături arheologice a epocii daco-getice nu a constituit o preocupare a cercetătorilor basarabeni. De abia în cursul anului 2002 astfel de cercetări au debutat în Republica Moldova, prilej cu care a fost identificată și cercetată o așezare dacică, de către domnul Nicolae Telnov de la Institutul de Arheologie din Chișinău. Cu certitudine că în arealul cuprins între râul Prut și fluviul Nistru stațiunea dacică de la Pruteni n-a fost nicidecum singulară, iar viitoare investigații științifice vor aduce la lumină și alte vestigii de atare atribuire etnică.

Rămânând cu aprecierile noastre la lotul destul de consistent al bijuteriilor de argint dacice de la estul Carpaților, descoperite în secolele XIX-XX, mai precizăm că astfel de antichități provin din nu mai puțin de 21 de localități, după cum vom arăta în cadrul *Repertoriului* de mai jos.

REPERTORIU

Județul BACĂU

1. Brad (sat), comuna NEGRI.

a) Plăcuță dreptunghiulară din bronz peste care s-a aplicat o foaie de argint. La cele patru colțuri obiectul are un orificiu rotund.

Lungimea = 3,00 cm

Lățimea = 1,20 cm

Greutatea nu este precizată.

b) Nit din bronz având capul stelat acoperit (placat) cu o folie de argint.

Diametrul capului de nit = 1,20 cm.

Alte dimensiuni nu sunt precizate.

c) Nituri de bronz având capul rotund acoperit cu o foiță de argint (sunt șase exemplare identice).

Diametrul capului unui nit = 1,00 cm.

Alte dimensiuni nu sunt precizate.

Provin din secțiunile trasate în cursul campaniilor arheologice întreprinse în intervalul dintre 1980-1984.

Argintăria unor piese din bronz era caracteristică artei prelucrării argintului din Dacia preromană. Spre exemplu, la Cugir, județul Alba și la Peteni, județul Covasna există piese din argint placate cu foiță de aur.

Piesele descoperite la Brad se păstrează în cadrul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie „Iulian Antonescu”.

Bibliografie:

Vasile Ursachi, *Rituri și ritualuri de înmormântare la populația dacică din cetatea de la Brad, comuna Negri, județul Bacău*, Memoria Antiquitatis, XII-XIV, 1986, p. 109-110.

2. Dăminești (comună).

a) Inel realizat din sârmă subțire de argint (grosimea în secțiune a sârmei = doi milimetri). Capetele sârmei sunt petrecute încrucișat și înfășurate pe bară, prin câte șapte și opt rotiri.

Diametrul = 2,30 cm.

Greutatea nu este precizată.

Provine din săpăturile arheologice efectuate între anii 1983-1992, fără a se preciza în cadrul cărei campanii de cercetare s-a descoperit și nici în ce context stratigrafic era depus. Se păstrează la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie „Iulian Antonescu” – Bacău.

Bibliografie:

Ion Mitrea, *Dăminești. Cronica cercetărilor arheologice 1983-1992*, București, 1997, p.28, pl. XVII, nr. 9.

3. Nănești (sat), comuna, Parincea.

a) Brățară având secțiunea pătrată, din argint, ce se închide prin ochi și cârlig. Aceste ultime două componente au ca decor câte o vultură de sârmă rotită în formă de melc. Are 16 rotiri vultura de lângă cârlig și 12 rotiri la vultura de lângă ochiul rotund.

Diametrul = 7,20 cm.

Greutatea nu este precizată.

Provine dintr-o descoperire întâmplătoare. Nu se știe data descoperirii. Unica precizare este aceea că a apărut în perimetrul localității Nănești. Se păstrează la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie „Iulian Antonescu” – Bacău.

Bibliografie:

Mihail Macrea, *Les daces à l'epoc romaine*, Dacia, N.S., I, 1957, p. 212.

Viorel Căpitanu, *Contribuții la cunoașterea populației autohtone în sec. II-III e.n. în județul Bacău*, Muzeu Național, II, 1975, p. 312, 322, fig. 31.

Șeiva Sanie, Paul Șadurschi, *Tezaurul de Dersca (jud. Botoșani)*, Cercetări Istoric - Iași, VI, 1976, p. 88.

4. Oncești (comună).

a) O brățară din argint formată dintr-o bară având secțiune rombică în partea sa „centrală” și ovoidală la extremități. Are capetele petrecute și rulate pe bară câte opt rotiri ale sârmei. Este fragmentată în trei segmente.

Dimensiunile nu sunt precizate.

b) Cercel din sârmă de argint. La una din extremități este ceva mai gros și are secțiunea triunghiulară.

Dimensiunile nu sunt precizate.

Bibliografie:

Viorel Căpitanu, *Contribuții la cunoașterea populației autohtone în sec. II-III e.n. în județul Bacău*, Muzeul Național, II, 1975, p. 315, fig. 7-10 și p. 323.

5. Răcătău de Jos (sat), comuna Horgești.

a) Brățară din bară de argint având secțiunea pătrată. Se închide prin ochi și cârlig. Are atașate trei inele din sârmă subțire de argint.

Dimensiunile nu sunt precizate.

b) Fibulă de tipul lingură. Este din foaie de argint și îi lipsesc resortul spiralic și acul de fixare. Este ornamentată cu un șir de excizii având aspectul literei „S” și cu linii incizate ce urmează conturul piesei.

Lungimea = 6,60 cm.

Greutatea nu este precizată.

c) Fibulă de tipul lingură. Este din foaie de argint. Are ca decor două linii incizate, fine ce urmează conturul piesei. Lipsesc resortul spiralic și acul de fixare.

d) Fibulă de argint aproape identică cu cea de mai sus.

Dimensiunile nu sunt precizate

e) Cercel din sârmă de argint, material a cărui grosime este în scădere progresivă spre una din extremități. Porțiunea cea mai groasă este aplatizată. Firul de sârmă a fost răsucit de mai multe ori în jurul axului longitudinal, rotiri în urma cărora arată ca un șurub cu pas des.

Diametrul = 3,80 cm.

Greutatea nu este precizată.

f) Pereche a cercelului de mai sus (e). Este însă ceva mai mic.

Diametrul = 2,30 cm.

Greutatea nu este precizată.

g) Cercel de tipul celor de mai sus, dar mai mic decât cel de la punctul f).

Diametrul = 1,60 cm.

Greutatea nu este precizată.

h) Inel din sârmă de argint rotundă în secțiune. Extremitățile sunt petrecute și înfășurate pe corpul piesei.

Diametrul = 2,30 cm.

Greutatea nu este precizată.

i) Inel de tipul celui de sus, dar ceva mai mic.

Diametrul = 1,60 cm

Greutatea nu este precizată.

Provin din diferite puncte ale așezării antice situate pe înălțimea „Cetățuia”, obiectiv cercetat prin săpături arheologice în mai multe campanii între anii 1968-1970. Se păstrează în colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie „Iulian Antonescu” – Bacău.

Bibliografie:

Viorel Căpitanu, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică de la Răcățoiu (județul Bacău)*, Carpica, VIII, 1976, p. 64, fig. 43, nr. 7 și fig. 42, nr. 1.

Nicolae Chidioșan, *Contribuții la problema originii podoabelor dacice de argint din spațiul carpato-danubian*, Crisia, VII, 1977, p. 37, nota nr. 37a.

***Trésor des daces (Catalog expozițional), Paris, 1980, nr. 326 și 327.

JUDEȚUL BOTOȘANI

1. Dersca (comună).

a) Brățară din bară de argint. În partea „centrală” bara are secțiunea octogonală și grosimea maximă de 0,9 cm. Spre extremități materialul se subțiază treptat și devine rotund în secțiune, ajungând la numai 0,3 cm. Porțiunea subțiată e modelată în formă de ochi compus din trei spirale, după cum se înfășoară pe corpul piesei prin rotiri.

Diametrul = 9,20 cm.

Greutatea = 160,50 g.

S-a descoperit întâmplător, în anul 1973, pe dealul denumit de către localnici „Marginea Văii”. E păstrată în colecția Muzeului Județean Botoșani.

Bibliografie:

Șeiva Sanie, Paul Șadurschi, *Tezaurul de la Dersca*, Studii Istorice-Iași, VI, 1976, p. 88.

Alexandru Păunescu, Paul Șadurschi, Vasile Chirica, *Repertoriul Arheologic al Județului Botoșani*, București, 1976, p. 108, XVIII, 1.

JUDEȚUL GALAȚI

1. Poiana (sat), comuna Nicorești.

a) Brățară din bară de argint. Are secțiunea octogonală. Pe cinci dintre fațete sunt imprimate șiruri de puncte. Capetele sunt tăiate drept și ușor depărtate unul de celălalt.

Diametrul = 7,20 cm

Lungimea desfășurată = 19,50 cm

Greutatea = 55,95 gr.

Grosimea barei = 0,60 cm

b) Verigă din sârmă de argint. Are un capăt rulat pe corpul piesei.

Diametrul = 3,10 cm

Lungimea desfășurată = 13,20 cm

Greutatea = 6,99 gr.

Grosimea sârmei în secțiune = 0,32 cm

c) Opt inele monospiralice din sârmă de argint. Toate au extremitățile petrecute și rotite pe corpul piesei.

Diametrul minim = 1,80 cm

Diametrul maxim = 2,40 cm

Lungimea minimă desfășurată = 11,70 cm

Lungimea maximă desfășurată = 15,30 cm

Greutatea minimă = 1,17 gr

Greutatea maximă = 2,66 gr.

Secțiunea sârmei: minim = 0,22; maxim = 0,25 cm.

d) Pereche de cercei din sârmă de argint. Unul din capete este în formă de protomă animalieră. Firul este răsucit în jurul axului longitudinal.

Diametrul = 3,80 și 3,40 cm

Lungimile desfășurate = 11,50 și 10,00 cm

Greutățile = 8,97 și 4,76 gr.

e) Patru fibule confecționate din bară de argint prin batere cu ciocanul și plierea părților componente. Pe arc au ca decor nodozități (noduri) semidiscoideale. Piciorul este terminat printr-un buton dispus vertical. Au resort spiralic bilateral din care pornește acul de fixare.

Lungimile: 4,20; 3,96; 2,70 și 2,80 cm.

Lungimile desfășurate: 38,50; 23,20; 23,20 și 24,70 cm.

Greutățile: 9,73; 9,80; 4,40 și 4,51 gr.

f) Fragment dintr-o fibulă de argint. Este de dimensiuni mici. Are resort spiralic bilateral, arc neornamentat, iar din acul de fixare se păstrează o mică parte.

Lungimea = 2,20 cm.

Greutatea = 3,65 gr.

g) Cataramă din bară rotundă din argint.

Diametrul = 3,60 cm

Secțiunea barei = 0,52 cm.

Greutatea = 18,19 gr.

h) Inel din sârmă de argint. Extremitățile sunt petrecute și apoi rotite pe corpul piesei.

Diametrul = 2,80 cm

Lungimea desfășurată = 17,00 cm

Greutatea = 3,77 gr

i) Fibulă de tip lingură (linguriță) din foaie de argint. Nu are resortul spiralic și nici acul de fixare.

Lungimea = 4,50 cm

Greutatea = 1,49 gr.

j) Au mai făcut parte din acest lot o brățară de argint ale cărei extremități erau modelate în formă de capete de șarpe și o pereche de cercei din sârmă de argint, bijuterii care s-au pierdut în cursul timpului.

Acest grup de obiecte dacice de argint a intrat în literatura de specialitate ca fiind aflat la Poiana, Tecuci. Acolo unde s-au desfășurat mai multe campanii de săpături arheologice în perioadele 1927-1940 și respectiv 1949-1953, cercetări efectuate pe promontoriul numit „Cetățuia” Nu se cunoaște punctul topografic al fiecărei piese de argint, nici profunzimea la care au fost găsite. Deși relativ numeroase, podoabele de

argint dacice de Poiana, județul Galați, nu au făcut parte dintr-un tezaur alcătuit din antichitate. Se păstrează în cadrul Muzeului Național de Istorie a României. Pieseile dispărute au făcut parte din colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” și au dispărut în timpul celui de-al doilea război mondial.

Bibliografie:

- Radu și Ecaterina Vulpe, *Les fouilles de Poiana*, Dacia, III-IV, 1927-1932, p. 328, fig. 108 și 344, fig. 127.
- Dorin Popescu, *Object de paure géto-daces en argent*, Dacia, VII-VIII, 1937-1940, p.201.
- Radu Vulpe și colaboratorii, *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci*, SCIV, II, 1, 1951, p. 197, 205, 208, fig. 25/4.
- Kurt Horedt, *Die dakischen Silberfunde*, Dacia, N.S. XVII, 1973, p. 164, nr. 47.
- Liviu Mărghitan, *Tezaure de argint dacice*, București, 1976, p. 37-40. pl. XII-XIII.
- Nicolae Chidioșan, *Contribuții la problema originii podoabelor dacice de argint din spațiul carpato-danubian*, Crisia, VII, 1977, p. 37, nota 37a.

JUDEȚUL IAȘI

1. Câmpeni (sat), comuna Prăjești

a) Inel din sârmă de argint.

Dimensiunile nu sunt precizate.

Ocazional, în anul 1903, în localitate s-a descoperit un tezaur de monede antice. Împreună cu piesele numismatice mai făceau parte un cercl de aur și un inel de argint. Bijuteria din urmă s-a pierdut în decursul timpului.

Bibliografie:

- Constantin Moisil, *Monete și tezaure monetare din România Mare– vechiul teritoriu geto-dac*, Buletinul Societății Numismatice Române, XVII, nr. 41-42, 1922, p. 58, nr. 93 (la anul descoperirii tezaurului satul se numea Flămânzi și aparținea comunei Lătăi din fostul județ Botoșani de dinaintea celui de-al doilea război mondial).
- Virgil Mihăilescu-Bârliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*, Iași, 1990, p. 150, nr. 19.

2. Cucuteni (comună).

a) Brățară confecționată din sârmă de argint. Sârma este răsucită și pliată de la jumătatea lungimii. Capetele sunt libere.

Diametrul = 9, 00

Greutatea nu este precizată.

b) Două fragmente dintr-o brățară. Sunt bare de argint răsucite în jurul axului lor longitudinal.

Dimensiunile nu sunt precizate.

Săpăturile arheologice de la finele secolului al XIX-lea întreprinse de către Schmit au distrus o necropolă tumulară geto-dacică care suprapunea stațiunea neolitică. Din respectiva necropolă provin piesele de argint menționate mai sus.

Bibliografie:

Silvia Marinescu-Bâlcu, *Un torques geto-dacic, de argint, descoperit în Moldova*, SCIV, XIII, 1, 1962, p. 111, nota 2.

Nicolae Chidioșan, *Contribuții la problema originii podoabelor dacice de argint din spațiul carpato-danubian*, Crisia, VII, 1977, p. 37, nota 37a.

3. Dumbrava (sat), Comuna Ciurea .

a) Fibulă cu miez de bronz placată cu foaie de argint. Are arc neornamentat, curbat puternic, din care se prelungește resortul spiralic bilateral (compus din 16 spirale).

Lungimea = 4,70 cm.

Greutatea nu este precizată.

Provine dintr-o așezare daco-getică situată pe colina denumită de localnici „La căprărie” Cercetarea arheologică s-a desfășurat în perioada dintre anii 1969-1972. Nu se cunoaște din care punct al așezării a apărut. Se păstrează la Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”.

Bibliografie:

Silviu Sanie, Șeiva Sanie, *Cercetările arheologice de la Dumbrava (comuna Ciurea, județul Iași)*, Cercetări Istorice – Iași, IV, 1973, p. 80, fig. 16. nr. 4.

4. Iași (municipiu).

a) Fibulă din bară de argint confecționată prin batere cu ciocanul și plierea părților componente. Arcul nu are nici un decor. Resortul spiralic bilateral (compus din 14 spire) are coarda rulată pe capătul arcului. Acul de fixare se introducea într-un șanțuleț creat prin aplatizarea și plierea unei porțiuni a arcului.

Lungimea = 4,20 cm

Greutatea nu este precizată.

S-a descoperit ocazional, cândva la finele secolului al XIX-lea pe teritoriul orașului Iași. A fost achiziționat de către colecționarul bucureștean George Severeanu. În prezent nu știm unde se află.

Bibliografie:

George Severeanu, *Fibules Appartenent aux collections du Musée de Bucarest et du Dr. Severeanu*, București - revista Muzeului Pinacotecii Municipiului București, II, 1935, p. 199, nr. 23, fig. 36.

JUDEȚUL NEAMȚ

1. Dărmănești (localitate suburbană a municipiului Piatra Neamț)

a) Verigă din sârmă de argint. Extremitățile îi sunt petrecute și rotite pe corpul piesei. Dimensiunile nu sunt precizate.

Provine dintr-o descoperire întâmplătoare făcută pe terasa inferioară de pe malul stâng al pârauului Cuiejd. Nu se cunoaște data recuperării obiectului respectiv. A fost depusă în colecția Complexului Muzeal Județean Neamț.

Bibliografie:

Constantin Matasă, Ion Zamoșteanu, Mihail Zamoșteanu, *Săpăturile de la Piatra Neamț*, Materiale și cercetări arheologice, VII, 1961, p. 345, fig. 6/4.

2. Piatra Neamț (municipiu).

a) Fibulă confecționată din bară de argint prin batere cu ciocanul și plierea părților componente. Arcul nu este ornamentat și din el pornește resortul spiralic bilateral. Dimensiunile nu sunt precizate.

b) Verigă din sârmă de argint, rotundă în secțiune, având capetele petrecute și rulate pe corpul piesei.

Dimensiunile nu sunt precizate.

S-au descoperit în cetatea dacică de pe înălțimea „Bâta Doamnei” în cursul săpăturii arheologice din anul 1958. Se păstrează în colecția Complexului Muzeal Județean Neamț.

Bibliografie:

Constantin Matasă, Ion Zamoșteanu, Mihail Zamoșteanu, *Săpăturile de la Piatra Neamț*, Materiale și cercetări arheologice, VII, 1961, p. 342, fig. 3/3, 3/5.

Kurt Hordt, *Die dakischen Silberfunde*, Dacia, N.S., XVII, 1973, p. 164, nr. 45.

Nicolae Chidioșan, *Contribuții la problema originii podoabelor dacice de argint din spațiul carpato-danubian*, Crisia, VII, 1977, p. 37, nota 37a.

3. Târpești (sat), comuna Petricani.

a) Colan (torques) confecționat dintr-o singură bară de argint a cărei secțiune este pătrată. Se păstrează numai jumătate din piesa inițială. Extremitatea este aplatizată și

are aspectul unei lame (are 10,00 cm). Decorul, aplicat pe cele două fațete ale barei, constă din cerculețe în alternanță cu liniuțe, toate incizate.

Lungimea = 13,40 cm

Grosimea barei = 0,90 cm

Greutatea nu este precizată.

S-a descoperit întâmplător, pe locul denumit de către săteni „Râpa lui Budăi”, în anul 1960. Este păstrat la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”

Bibliografie:

Silvia Marinescu-Bâlcu, *Un torques geto-dacic de argint descoperit în Modova*, SCIV, XIII, 1, 1962, p. 111-112, fig. 1.

Kurt Horedt, *Die dakischen Silberfunde*, Dacia, N.S., XVII, 1973, p. 165, nr. 74.

4. Văleni (sat) comuna Boțești.

a) Brățară din bară de argint pătrată în secțiune. Are capetele rulate și formează un ochi și un cârlig. Acesta din urmă este ornamentat cu un „melc” rezultat dintr-o rotire a materialului.

Diametrul = 9,40 cm

Grosimea barei = 0,15 cm

Greutatea nu este precizată.

Provine dintr-o necropolă carpo-dacică, din zona denumită de cercetători „Cimitirul II”. Săpăturile arheologice s-au efectuat în intervalul dintre anii 1964-1967. Se păstrează la Complexul muzeal Județean Neamț.

Bibliografie:

Ion Ioniță, Vasile Ursache, *Noi date arheologice privind riturile funerare la carpo-daci*, SCIV, XIX, 2, 1968, p. 219, fig. 3.

JUDEȚUL VASLUI

1. Bunești-Averești (comună).

Tezaurul prim:

a) Fibulă de argint. A fost lucrată prin batere cu ciocanul și plierea părților componente. Arcul, puternic curbat, are grosimea maximă la mijlocul lungimii sale. Pe el se află un decor compus din cinci grupe a câte trei linii adâncite ce sunt așezate oblic. Între liniuțe se impun ove conturate prin linii adâncite. Piciorul este modelat în forma literei „S” și se termină printr-un buton cu aspect conic. Din arc se prelungește resortul spiralic unilateral, compus dintr-o singură rotire a sârmei, după care urmează acul de fixare. Portagrafa lipsește. Este o fibulă de tip tracic.

Lungimea = 4,90 cm

Greutatea = 21,29 gr.

b) Fibulă de argint. Este de același tip cu cea de mai sus, identică în privința decorului. Este mai scurtă decât cea anterioară cu 1,60 cm.

Lungimea = 3,30 cm

Greutatea = 7,70 gr.

c) Fibulă de argint. Este identică cu cele de mai sus. Prin resortul spiralic unilateral e trecută o sârmă de argint, rulată în formă de cerc, obiect de care sunt atașate două verigi de argint.

Lungimea = 3,40 cm

Greutatea = 9,60 gr.

d, e, f, g, h, i) Șase fibule din argint al căror arc e modelat în câte opt fațete longitudinale. Picioarele sunt în formă de „S” și se termină prin butoni de aspect conic. De arcul fibulei d) erau atașate două verigi din sârmă de argint. Toate sunt fibule de tip tracic.

d) Lungimea = 3,20 cm

Greutatea = 7,35 gr.

Nu se precizează dacă s-a făcut cântărirea cu tot cu verigi.

e) Lungimea = 4,10 cm

Greutatea = 9,39 gr

f) Lungimea = 3,50 cm

Greutatea = 8,63 gr

g) Lungimea = 3,90 cm

Greutatea = 10,92 gr

h) Lungimea = 4,10 cm

Greutatea = 9,98 gr

i) Lungimea = 4,30 cm

Greutatea = 10,07 gr.

j, k, l, m, n) Cinci fibule de argint de tipul celor de mai sus având arcurile modelate în câte șase fațete longitudinale.

j) Lungimea = 3,50 cm

Greutatea = 6,23 gr.

Lipsește butonul terminal conic.

k) Lungimea = 3,30 cm

Greutatea = 7,18 gr.

Butonul este ornat cu linii adâncite.

l) Lungimea 0 3,50 cm

Greutatea = 6,70 gr

Lipsesc arcul și portagrafa.

m) Lungimea = 3,50 cm

Greutatea = 7,35 gr

Butonul conic este ornat cu linii duble adâncite dispuse rombic.

n) Lungimea = 2,40 cm

Greutatea = 3,70 gr

Butonul conic nedecorat.

o) Brățară unispiralică din bară de argint. Are secțiunea octogonală. Pe cinci fațete se află incizate cerculețe cu punct central. Extremitățile sunt libere și depărtate una de cealaltă.

Diametrul = 6,00 cm

Greutatea = 38,33gr

Grosimea barei = 0,60 cm

p) Brățară de tipul celei de mai sus. Bara de argint are secțiunea octogonală. Pe trei fațete există un decor din puncte incizate, iar pe alte două fațete, șiruri de liniițe oblice.

Diametrul = 5,80 cm

Greutatea 35, 67 gr

Grosimea barei = 0,50 cm

r) Brățară bispiralică compusă din sârmă de argint rotundă în secțiune. Extremitățile sunt modelate în formă de protome de șarpe. Capul de șarpe e schițat prin incizii în forma literei „X”. Între brațele literei sunt plasate puncte incizate cu un instrument fin.

Diametrul = 3,90 cm

Greutatea = 15,38 gr

Grosimea sârmei nu este precizată.

s) Grupaj compus din cincisprezece exemplare de verigi din sârmă de argint, dintre care patru exemplare sunt legate două câte două.

Diametrul maxim = 4,05 cm

Diametrul minim = 1,80 cm

Greutatea totală = 42,49 gr

Tezaurul secund

a) Brățară bispiralică din sârmă de argint a cărei secțiune este rotundă. Extremitățile sunt modelate în forma unor protome animaliere foarte stilizate.

Diametrul = 7,90 cm

Greutatea = 49,00 gr

Grosimea sârmei = 0,40 cm

b) Brățară de argint identică cu aceea de mai sus.

Diametrul = 8,40 cm

Greutatea = 49 gr

Grosimea sârmei = 0,40 cm

Bijuterii recuperate din mai multe puncte cercetate arheologic pe „Dealul Bobului”

a) Brățară monospiralică din bară de argint. Bara are secțiunea octogonală. La ambele extremități, pe câte cinci fațete identice sunt incizate cerculețe cu punct central. Capetele sunt tăiate drept și depărtate puțin unul de celălalt.

Diametrul = 6,00 cm

Alte dimensiuni nu sunt precizate.

c) Brățară din bară de argint. Diferența față de celelalte două de mai sus constă în decorul ce se compune din puncte incizate și hașuri (și ele incizate).

Diametrul = 6,00 cm

Alte dimensiuni nu sunt precizate.

d) Perechi de fibule de argint. Au arcul puternic curbat și modelate în opt fațete. Picioarele sunt curbate în forma literei „S” și se termină prin butoni de aspect conic. Butonii sunt ornamentați cu linii incizate dispuse în triunghiuri.

Lungimea = 4,40 cm

Alte dimensiuni nu sunt precizate.

e) Trei fibule de argint, doar menționate.

Toate bijuteriile daco-carpice de argint s-au descoperit prin săpăturile arheologice efectuate în cursul a patru campanii de cercetare desfășurate în intervalul dintre anii 1978-1981 pe „Dealul Bobului”. Se păstrează în colecția Muzeului din Huși.

Bibliografie:

Tezaurul prim:

Violeta Veturia Bazarciuc, *Cetatea dacică de la Bunești - Dealul Bobului, jud. Vaslui*, Materiale și cercetări arheologice. A XIV-a Sesiune anuală de rapoarte, Tulcea, 1980, p. 169, fig. 10, fig. 11-13.

Violeta Veturia Bazarciuc, *Tezaurul geto-dacic de la Bunești, jud. Vaslui*, SCIVA, 4, 1981, p. 563-570. pl. 1-4.

Sever Dumitrașcu, *Arheologia românească la sfârșit și început de mileniu*, Oradea, 1995, p. 188-189.

Tezaurul secund:

Violeta Veturia Bazarciuc, *Noi descoperiri în cetatea geto-dacică de la Bunești* (jud. Vaslui), SCIVA, 1, 1987, p. 37.

Valeriu Sârbu, *Credințe magico-religioase ale geto-dacilor reflectate în descoperiri arheologice*, SCIVA, 4, 1987, p. 303.

Bijuterii recuperate din mai multe puncte:

Violeta Veturia Bazarciuc, *Cetatea geto-dacică de la Bunești, jud. Vaslui*, SCIVA, 3, 1983, p. 262, 265, 266.

2. Epureni (sat), comuna Duda Epureni

a. b) Pereche de fibule din argint. Au arcul curbat și fațetat în șase segmente delimitate prin nervuri. Picioarele sunt curbate în forma literei „S” și se termină prin câte un buton. Resortul spiralic este unilateral și are o singură rotire a sârmei, după care urmează acul de fixare.

a) Lungimea = 5,10 cm

Greutatea = 28,48 gr

b) Lungimea = 4,60 cm

Greutatea = 25,62 gr

c, d) Pereche de fibule de argint al căror arc este modelat în șase fațete fără ca delimitarea acestora să fie marcată de nervuri. Ambele fibule au piciorul în forma literei „S” și câte un buton la capăt. Resortul este monospiralic și unilateral. Din aceeași sârmă a resortului se continuă acul de fixare.

c) Lungimea = 6,60 cm

Greutatea = 66,10 gr

d) Lungimea = 6,60 cm

Greutatea = 65,10-gr

e, f) Pereche de brățări confecționate din bară de argint. Are secțiunea rotundă (bara) și măsoară 0, 47 cm în diametru. Se compun din câte două spirale și sunt ornamentate cu nervuri longitudinale pe bară. Extremitățile sunt modelate aidoma unor picioare de cervideu.

e) Diametrul = 8,00 cm

Lungimea desfășurată = 22,00 cm

Greutatea = 86,80 gr

f) Greutatea = 97, 20 cm

Celelalte dimensiuni sunt identice cu cele ale pieselor de mai sus (e).

Provin dintr-o săpătură a „căutătorilor de comori” care în 1922 au deranjat o movilă (un tumul) din aria teritorială a satului Epureni. Deoarece ei au vândut obiectele unui bijutier din Iași, acesta din urmă a solicitat detalii în privința numărului real al bijuteriilor de argint descoperite (poate că erau mai multe exemplare). De la bijutierul ieșean au intrat, prin achiziționare, în colecția Dr. G. Severeanu din București.

Bibliografie:

George Severanu, *Trésor de Huși. Ornement set monnaies daces de la region de Huși*, Bucureștii. Revista muzeului și pinacotecii Municipiului București, 1, 1935, p. 23-26, 32, pl. L, fig. 2-5, pl. LI, fig. 9-10.

Kurt Horedt, *Die dakischen Silberfunde*, Dacia, S.N., XVII, 1973, p. 163 (nu îl consideră tezaur tipic dacic și face trimitere bibliografică la Dorin Popescu, Dacia, VII-VIII, 1937-1940, p. 199; este vorba de studiul *Objets de parure géto-daces en argent*). La data elaborării materialului semnat de către Kurt Horedt nu se cunoștea tezaurul (tezaurele) de la Bunești-Averești.

3. Huși

a) Vas din foaie de argint. Alte detalii lipsesc.

În data de 18 mai 1866 „în ruptura unui drum dintre viile ce înconjoară orașul (Huși, n.n.)” s-a găsit un recipient de argint în care se afla un tezaur monetar constând din denari republicani romani. Descoperitorul ocazional a păstrat numai monedele și a abandonat recipientul care le conținea. Având în vedere că monedele erau din secolul I ante Christos e de admis că vasul era de factură locală, daco-carpică.

Bibliografie:

Constanța Știrbu, *Documente inedite din sec. al XIX-lea privind descoperiri monetare*, Cercetări Numismatice, III, 1980, p. 150.

JUDEȚUL VRANCEA

1. Cândești (sat), comuna Dumbrăveni.

A) Coasta Nacului

a) Fibulă confecționată din bară de argint. Arcul este ornamentat cu două protuberanțe, iar piciorul are la capăt un buton de aspect conic. Resortul bilateral se compune din 12 spirale.

Lungimea = 3,00 cm

Greutatea nu este precizată.

b) Pandantiv de argint filigranat. Se aseamănă cu o pereche de perle lipite una de alta (îngemănate). Este doar o parte dintr-o bijuterie. Obiectul de podoabă integral nu s-a găsit.

Dimensiunile nu sunt precizate.

Au fost recuperate din cadrul unui mormânt de înhumăție (mormântul nr. 71) situat pe dealul „Cetățuia”, locul numit „Coasta Nacului”. Cercetarea arheologică a avut ca obiectiv dezvelirea unei necropole dacice și s-a desfășurat în anul 1971. Obiectele de mai sus se păstrează la Muzeul Județean Vrancea.

Bibliografie:

Victor Bobi, *Mormântul 71 descoperit în necropola de la Cârdești-Vrancea*, Vrancea. Studii și comunicări, V-VII, 1982-1984, p. 334, 335, nr. 3, fig. 4/1,6,12, (volumul apărut în anul 1987, n.n.).

B) Coasta Banului

c) Fibulă realizată dintr-o singură bucată de argint prin batere cu ciocanul și plierea părților componente. Arcul, puternic curbat, are înfățișarea unui cap de lup redat naturalist. Din gura fiarei pornește portagrafa. Ochii animalului de pradă sunt marcați printr-o pereche de cavități circulare. E de presupus că în antichitate să fi fost în respectivele gropițe oculare mici pietre semiprețioase colorate, sau bucățele de sticlă. Pe gâtul proeminent e înfățișată o coamă stufoasă modelată prin o succesiune de incizii dispuse oblic (zece în total). Resortul spiralic bilateral e continuat de acul pentru fixare, care are o grosime apreciabilă.

Lungimea = 3,70 cm

Greutatea = 5,30 gr.

S-a descoperit prin săpătura arheologică în locul numit „Coasta Banului”, în nivelul de locuire datat în secolul I d. Chr. Se păstrează la Muzeul Județean Vrancea.

Bibliografie:

Victor Bobi, *Două fibule dacice din colecțiile muzeului vrâncean*, Vrancea. Studii și comunicări, IV, 1981, p. 507-509, fig. 2

2. Clipicești (sat), comuna Țifești.

a) Fibulă de argint păstrată fragmentar. Este partea din picior ce se prelungește deasupra arcului. Poartă ca decor patru nodozități (noduri) dintre care trei sunt triple (nodozitatea mare este flancată de două inele excizate).

Lungimea = 13,50 cm

Greutatea = 60, 00 gr.

b) Șapte verigi din sârmă de argint unite între ele prin sârme de argint răsucite și prevăzute la capete cu câte patru ochi. Trei verigi sunt prinse una de alta prin câte patru „răsucituri”, alte trei prin câte trei răsucituri, iar într-un singur punct verigile se prind printr-o singură sârmuliță răsucită.

Lungimea totală = 49,00 cm

Greutatea totală = 65, 00 gr

Diametrul unei verigi = 4,00 cm

Lungimea unui fir răsucit = 3,30 cm

c) Trei foi de tablă din argint. Nu au nici un decor. Una are o perforație la unul din capete.

Alte detalii lipsesc.

S-au găsit întâmplător în anul 1966 pe locul numit de săteni „Lungeasca”, împreună cu monede antice grecești (tetradrahme emise în insula Thasos). Se păstrează la Muzeul Județean Vrancea.

Bibliografie:

Ion Mitrea , *Un tezaur de tetradrahme thasiene și podoabe dacice de argint descoperit în Moldova*, SCIV, 4, 1972, p. 641-643, fig. 1-4.

Victor Bobi, *Mărturii privind civilizația geto-dacică pe teritoriul județului Vrancea*, Focșani, 1980, fig. 32 și 33 (lucrare nepaginată).

Virgil Mihăilescu-Bârliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*, Iași, 1990, p.150, nr. 19.

3. Mănăstioara (sat), comuna Fitionești

a) Fibulă de argint de tipul lingură (linguriță). Este împodobită pe arc cu butoni semisferici și o pereche de locașuri pentru încrustarea cu pietre colorate. Și pe cupa fibulei există șase proeminente. Portagrafa are ca decor un zigzag din linii incizate. Resortul spiralic și acul de fixare lipsesc.

Lungimea = 4,80 cm

Greutatea = 3,70 gr.

Recuperată prin săpături arheologice efectuate în intervalul dintre anii 1960-1965. Se păstrează la Muzeul Județean Vrancea.

Bibliografie:

Marilena Florescu, Gheorghe Constantinescu, *Așezare din epoca bronzului de la Mănăstioara-Fitionești*, Danubius, I, 1967, p. 61.

Victor Bobi, *Două fibule dacice din colecția muzeului vrâncean*, Vrancea. Studii și comunicări, IV, 1981, p. 507 și 509, fig. 1.

Orfèvrerie gèto-daces en Moldavie Résumé

Formée au cours des VIe – IIe siècles av. J.Chr. la civilisation gèto-daces devait toucher à son apogée sous les rois Bourebista et Décébale. A leur époque a connu la première unité culturelle, sous le rapport matériel et spirituel. Un aspect nettement individualisée de la culture spirituel était l'orfèvrerie de gèto-daces, une véritable art de l'usinage des métaux précieux dans l'espace carpatho-danubien. Cet art qui a réussi inclure une série d'éléments parvenus de l'extérieur, a forgé un styl original, qui le distingue vis-à-vis des réalisations similaires de cet ordre de l'Europe antique.

De nombreuses fouilles occasionnelles à côté des recherches systématiques ont mené à la découverte d'un grand nombre de pièces décoratives confectionnées particulièrement en argent. Dans le cadre du thème abordé dans ces travaux une place importante est détenue par les objets d'orfèvrerie gèto-daces découvertes en Moldavie.

Les bijoux d'argent trouvés à Brad, Dăminești, Nănești, Oncești, Răcățau de Jos (département Bacău), Dersca (dép. Botoșani), Poiana (dép. Galați), Câmpeni, Cucuteni, Dumbrava, Iași (dép. Iași), Bunești-Averești, Epureni, Huși (dép. Vaslui), Căndești I, Căndești II, Clipicești, Mănăstioara (dép. Vrancea). La découverte des objets de parure gèto-daces en Moldavie est très importante pour l'histoire antique si peu connue de la zone est-carpathique de la Roumanie.